УДК 378 https://doi.org/10.17721/2415-3699.2018.7.12

Г. Нагорна, д-р пед. наук, проф., дійсний член АПСН,
Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової, Одеса

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЦІЛІСНОГО ПРОЦЕСУ МУЗИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

Представлено теоретико-методологічні основи цілісного процесу музичного дослідження, що забезпечують розвиток музичного мислення магістрів. Розроблено стратегічні і тактичні підходи до дослідження музичного мислення особистості. При цьому провідною методологічною основою всього процесу виникнення і формування в магістрів музичного мислення був раціонально-творчий дослідницький підхід. Дослідження стало методологією музичної освіти, оскільки на його основі та в його процесі відбувався розвиток музичного мислення педагогів-музикантів. Об'єктом дослідження магістрів виступала система відношень інформаційних і стимулювальних ситуацій взаємодій із предметами, явищами музичного мистецтва, що розроблена на основі єдності представлених системного, критеріально-ціннісного й особистісно-діяльнісного підходів під егідою раціонально-творчого підходу. Таким чином, з одного боку, забезпечено досягнення професійної розумності музиканта в ході дослідження ним цілісного музичного процесу, з іншого, – реалізовані провідні ідеї концепції формування музичного мислення особистості, які полягали в тому, що формування зазначеного мислення детерміновано діалектичною єдністю узагальнених розумових дій, які є сутністю та змістом цього мислення, факторів, що впливають на його розвиток, а також системою стратегічних і тактичних підходів, необхідних для його реалізації. Унаслідок чого перетворена система професійної підготовки у вищому закладі освіти з урахуванням підходів до музичної освіти як до дослідження цілісного музичного процесу, дослідження як самокритичної діяльності майбутнього музиканта, музиканта як до особливої особистості, яка займає суб'єктну позицію і сама створює полісуб'єктні (діалогічні) відносини в ході взаємоспілкування.

Ключові слова: музичне мислення, професійна розумність, дослідження.

Постановка проблеми. Багаторічний досвід формування особистості майбутніх музикантів, дослідження їх діяльності показали, що формування музичного мислення відбувається значно складніше, ніж оволодіння знаннями. Зокрема, майбутні музиканти не вміють приймати самостійні рішення, відійти від вивченого зразка, висловлювати незалежні судження, передбачати можливі результати взаємодії з предметами музичного дослідження. Такі ускладнення пов'язані з їх нездатністю зрозуміти, осмислити ситуації, що виникають у процесі дослідження музичного мистецтва. Крім того, магістри не можуть встановити характер відношень між об'єктами, суб'єктами, фактами та обставинами, що їх утворюють. З іншого боку, одна з причин криється в існуючий у підготовці у вищому закладі освіти тенденції накопичення знань, які згодом виявляються невикористаними у практичній діяльності музиканта.

У зв'язку з цим актуальність проблеми виявлення теоретико-методологічних основ цілісного процесу музичного дослідження як умови розвитку музичного мислення особистості не викликає сумніву.

Відомо, що цілісний музичний процес являє собою систему неповторних, унікальних за своєю природою, інформаційних і стимулювальних ситуацій взаємодій з предметами, явищами музичного мистецтва, які викликають необхідність динамічного, гнучкого, інтенсивного, концептуально багатого музичного мислення магістра. Тому новий підхід до освіти як до дослідження зазначених ситуацій спрямований на формування професійно розумної особистості майбутнього музиканта, здібної не тільки формулювати закономірності взаємодії з предметами, явищами музичного мистецтва, але й перетворювати цей процес на основі обґрунтованих висновків, рішень, прийнятих дорадчим шляхом, що дозволяє висловити свою думку та відстояти свою позицію. З іншого боку, дослідження музичного мистецтва розглядається як самокритична самостверджувальна, самокоригувальна діяльність музиканта, яка основана на рефлексивному самоуправлінні власними професійними ідеями, судженнями, умовиводами.

Мета и завдання дослідження. Розробка теоретико-методологічних основ цілісного процесу музичного дослідження потребувало аналізу самокритичної діяльності магістрів, спрямованої на формування в них музичного мислення, що забезпечувало оволодіння ними професійної розумності особистості.

Для досягнення цієї мети ставилися такі завдання:

- розробити концепцію формування музичного мислення магістрів і досягнення ними професійної розумності особистості у ході цілісного процесу музичного дослідження;
- розкрити значення особистісно-діяльнісного підходу в системі стратегічних і тактичних підходів до формування музичного мислення особистості;
- розкрити сутність і зміст цілісного процесу музичного дослідження, спрямованого на розвиток самокритичної діяльності майбутніх музикантів.

Центральною ідеєю концепції є досягнення професійної розумності музиканта у ході дослідження ним цілісного музичного процесу. З одного боку, ця ідея випливає із сутності музичного мислення магістра, яке є процесом, умовою досягнення цієї розумності, системою узагальнених розумових дій особистості, спрямованих на розуміння та осмислення цілісного музичного процесу на основі принципу єдності раціональності і творчості, а з іншого боку, – із тактико-стратегічного обґрунтування музичного мислення майбутнього музиканта, створення його ціннісно-методологічної бази, що є предметом його освоєння. Тому провідні ідеї концепції формування музичного мислення особистості полягають у тому, що формування зазначеного мислення детерміновано діалектичною єдністю узагальнених розумових дій, які становлять сутність і зміст даного мислення, факторів, що впливають на його розвиток, а також системою стратегічних і тактичних підходів, необхідних для його реалізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У контексті проблеми розвитку музичного мислення потребують дослідження феномена психологічного мислення (Б. Г. Ананьєв, А. В. Брушлинський, С. Л. Рубінштейн) і його істотних аспектів з урахуванням психологічної структури діяльності вчителя (Н. В. Кузьміна), методологічних засад викладання навчальних дисциплін з різних видів мистецтва (Г. М. Падалка) і музики в новій культурній парадигмі (Н. О. Герасимова-Персидська) як засобу ціннісної взаємодії людини зі світом (Г. Г. Коломієць).

Зокрема, викликає інтерес новий підхід до розв'язання проблем художнього пізнання, досягнення цілісності навчального процесу, його культуровідповідності [10]. В результаті розробки методологічних засад, принципів, педагогічних умов, методів викладання мистецьких дисциплін вирішуються завдання втілення гуманітарної парадигми, забезпечення національної основи навчання мистецтва.

© Нагорна Г., 2018

Методологічними засадами викладання навчальних дисциплін з різних видів мистецтва пропонуються такі, як : гуманістична спрямованість мистецької освіти, її національна основа, особистісно-орієнтований підхід до мистецького навчання, забезпечення системності мистецького навчання [10, с. 43].

Осмислення музики як засобу ціннісної взаємодії людини зі світом пропонується в концепції цінності музики як субстанції [5]. При цьому феномен музики визначається як єдність сутності музики (музичної субстанції) і музичного мистецтва, що належіть світу людини [5, с. 2].

Проблема відношень музики, часу та простору розглядається Н. О. Герасимовою-Персидською [3]. Зокрема, досліджуються нові принципи організації простору та часу в музиці переломних епох.

Виявлення теоретико-методологічних основ цілісного процесу музичного дослідження дозволило зробити деякі обґрунтування дії як основної функціональної одиниці музичного мислення особистості. Принцип єдності свідомості і діяльності знайшов своє закінчене втілення у психологічній теорії С. Л. Рубінштейна, в якій мислення, представлене як функція свідомості, має не тільки відповідати об'єктивним умовам свого існування, але і саме визначається за допомогою відповідної йому діяльності. Це відношення мислення і діяльності виявляється лише в дії [11, с. 46].

Поняття "дія" багатозначне, в залежності від обставин, в яких воно розглядається. Так, у логіці воно визначається "... як явище, яке слідує за іншим явищем (причиною) і викликається останнім" [6, с. 118], в соціології – дія з аналізу історичного розвитку мислення; у психології – відображення об'єкта, буття [2, с. 3].

З огляду на зазначене, музичне мислення виділяється як система узагальнених розумових дій, спрямованих у ході самокорегувальної діяльності на цілісне дослідження музичного мистецтва.

У психолого-педагогічній літературі приділено велику увагу проблемі діяльності [1; 4; 7; 8]. Якщо в одних дослідженнях [7; 8] розкривається структура конструктивної, організаторської та комунікативної діяльності з виділенням відповідних здібностей особистості, то в інших, відбувається збагачення сутнісного змісту педагогічної діяльності за рахунок виокремлення, крім конструктивної, організаторської та комунікативної, таких її функцій, як : інформаційна, мобілізаційна, розвивальна, орієнтаційна, дослідницька [9]. Б. Г. Ананьев, аналізуючи проблеми психічної діяльності, досліджує її функції, процеси, стани, властивості особистості [1].

Уявлення майбутніми музикантами процесу розвитку музичного мистецтва в його цілісності вимагало від них розуміння джерел професійних ідей, які позначають музичні об'єкти. Ця проблема вирішувалася у процесі викладання спецкурсу "Методологія і технологія музичного мислення особистості", в результаті чого магістри оволодівали вміннями знаходити частково-цілі, інструментально-самодостатні, причинно-наслідкові зв'язки при розгляді професійних понять.

Методологія дослідження. В основу методології покладено принципи достатньої основи, єдності протилежностей, тотожності і відмінності, загального й особливого, простого і складного, аналізу і синтезу, раціонального і творчого, чуттєвого і логічного, індивідуального і соціального, особистісного і діяльнісного підходів.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі основні методи теоретичного дослідження, як : порівняння, аналіз, синтез, узагальнення, систематизація теоретичних даних. До емпіричних методів належали : опитування (діалог, дискусія, обговорення, бесіда), оцінювання, самооцінювання.

Виклад основного матеріалу. У процесі цілісного дослідження музичного мистецтва магістри оволодівали такими узагальненими розумовими діями : вміння обирати мету музичного дослідження; вміння знаходити або творчо створювати тактику відношень, що виникають у процесі взаємодії з предметами музичного дослідження; вміння виробляти ціннісно-методологічну стратегію; вміння оцінювати, самооцінювати доречність, надійність, силу вироблених стратегії і тактики відношень цілісного процесу музичного дослідження.

До факторів, що визначають розвиток музичного мислення магістрів, відносяться такі, як : інтерес до музично-дослідницької діяльності; потреба нею займатися і покликання до неї; якості, властивості особистості, необхідні музиканту-педагогу-виконавцю; знання законів і закономірностей розвитку музичного мистецтва; вміння: конструктивні, організаторські, комунікативні, гностичні.

Процес формування музичного мислення особистості прямував на досягнення професійної розумності музикантів. Остання представляється як інтегральна якість особистості, яка забезпечує розуміння й осмислення цілісного процесу музичного дослідження на основі взаємодії з предметами цього дослідження.

Професійна розумність майбутнього музиканта не може розвиватися без наявності дійсних і ідеальних цінностей. Тому дослідження ним музичного мистецтва передбачає безперервний, постійний і нескінченний рух у напрямі до істини, моральної норми, естетичної краси.

Процес формування музичного мислення і досягнення професійної розумності особистості зумовив розвиток індивідуальності і самостійності магістрів. При цьому, головною й унікальною цінністю цілісного процесу музичного дослідження виступала особистість майбутнього музиканта, яка при взаємодії з предметами цього дослідження могла висловлювати незалежні думки, брати участь в дорадчому діалогічному спілкуванні, робити власні судження, незалежні від авторитетів.

Музична освіта розглядається як процес цілісного дослідження музичного мистецтва, а музичне дослідження – як контекст для професійного росту музиканта, формування в нього музичного мислення. З іншого боку, музичне мислення особистості само зумовлює такий контекст, в якому розвиваються його пізнавальні вміння у вигляді системи узагальнених розумових дій, спрямованих на розуміння, осмислення та перетворення цього процесу. Тому основним видом діяльності магістрів була дослідницька самокритична діяльність, в ході якої самокоригувались, самостверджувались їх професійні критичні і творчі ідеї, судження, умовиводи, стратегія і тактика вироблених відношень цілісного музичного процесу.

З цих позицій особистісно-діяльнісний підхід до розвитку зазначеного мислення, що забезпечує полісуб'єктний і індивідуально-автономний підходи, був важливим і необхідним в узгодженні з такими підходами, як: раціонально-творчий, системний, критеріально-ціннісний (методологічний і технологічний, алгоритмічний і евристичний підходи).

Смислове навантаження вищевказаних стратегічних і тактичних підходів до дослідження музичного мислення особистості різне і потребує конкретизації.

Генеральним стратегічним підходом виступає раціонально-творчий дослідницький підхід. Йому підпорядковуються такі стратегічні підходи: системний, який зумовлює універсальні зовнішні та внутрішні взаємозв'язки між видами і формами музичного мислення майбутнього музиканта; критеріально-ціннісний, який наповнює ці елементи доцільним методологічним і технологічним змістом; особистісно-діяльнісний, що забезпечує практичне формування досліджуваного мислення у магістра,

спрямований на розвиток в єдності його розсудливої і творчої індивідуальності.

Реалізація стратегічних підходів до розвитку і формування музичного мислення здійснювалась за допомогою різноманітних тактичних засобів, які виражалися в методологічному, технологічному, індивідуально-автономному і полісуб'єктному підходах. Розробка майбутніми музикантами методологічної, процедурної і технологічної, незалежної, самостійної тактики дослідження цілісного музичного процесу проводилась ними на основі алгоритмічного й евристичного підходів.

Провідною методологічною основою всього процесу виникнення і формування у магістрів музичного мислення був раціонально-творчий дослідницький підхід. Іншими словами, дослідження стало методологією музичної освіти, оскільки на його основі і в його процесі відбувався розвиток музичного мислення майбутнього музиканта. У ході цього дослідження магістри у своїй професійній діяльності досягали раціональної творчості. За допомогою системного підходу забезпечувалась структурна основа як дослідження музичного мислення особистості, так і цілісного музичного процесу. Теоретичну базу становив критеріально-ціннісний підхід до оцінювання музичного мислення магістрів, а також до цілісного дослідження ними музичного мистецтва. Ці теоретичні передумови отримували практичну реалізацію за допомогою особистісно-діяльнісного підходу до майбутніх музикантів у процесі їх взаємодії з предметами, явищами музичного мистецтва.

Таким чином, якщо об'єктом дослідження майбутніх музикантів виступала система відношень інформаційних і стимулювальних ситуацій взаємодій з предметами, явищами музичного мистецтва, то цю систему було розроблено на основі єдності представлених системного, критеріально-ціннісного та особистісно-діяльнісного підходів під егідою раціонально-творчого підходу.

Одним із засобів організації самокритичної дослідницької діяльності магістрів був спецкурс "Методологія і технологія музичного мислення особистості", що містить, такі теми, як: "Введення в методологію і технологію музичного мислення особистості", "Сутність музичного мислення особистості", "Судження як компонент музичного мислення", "Стратегія і тактика дослідження музичного мистецтва", "Дослідницька діяльність як умова розвитку музичного мислення", "Управління процесом формування музичного мислення особистості", "Система відношень як об'єкт дослідження музиканта", "Оцінювання музичного мислення особистості", "Оволодіння професійною розумністю особистості як мета освіти музиканта".

Для дослідження музичного мистецтва важливу роль відігравали поняття "факт", "обставина", "ситуація". Музичний факт є одним з найбільш доказових і надійних аргументів у розмові, обговоренні, дискусії. Перебуваючи у відношеннях з іншими фактами і явищами, музичний факт створює можливість утворення обставини, сукупність яких утворює ситуацію. Звідси, музична обставина визначається як система фактів, явищ, які її утворюють. Сам же музичний факт є функціональною клітиною музичної обставини, генезис якої полягає в наявності внутрішніх відношень фактів, явищ, а створення залежить від зовнішніх відношень цих же фактів, які цю обставину утворюють. З іншого боку, основною функціональною одиницею ситуації є музична обставина. А ситуація є функціональною клітиною цілісного процесу музичного дослідження, генезис якого укладено у внутрішніх відношеннях ситуацій, система зовнішніх відношень яких його створює. Отже, ситуація становить собою систему внутрішніх і зовнішніх відношень музичних обставин як відображення взаємодії і єдності сутнісних і змістовних компонентів цілісного процесу музичного дослідження. На основі зазначеного, останній можна уявити як систему відношень інформаційних і стимулювальних ситуацій, обставин, фактів, явищ. Ступінь комплексності музичного мислення особистості залежить від конкретної ситуації, її інформаційного або стимулювального характеру, простого або складного контексту. Проста інформаційна ситуація вимагає простого або більш критичного (з домішкою творчого), або більш творчого (з домішкою критичного) музичного мислення. Проста стимулювальна ситуація – більш критичного музичного мислення особистості. Складна інформаційна ситуація потребує більш творчого мислення. Складна стимулювальна ситуація – і критичного, і творчого комплексного музичного мислення магістрів. Тому музичне мислення останніх характеризується такими основними ознаками, як: послідовність, узгодженість і постійно дослідницька спрямованість.

Ми виходили з того, що рівень сформованості музичного мислення особистості залежить не стільки від кількості визначень об'єктів музичного дослідження, скільки від знаходження або творчого створення способів їх функціонування, тобто фактів, явищ, обставин, ситуацій, які їх зумовлюють і опосередковують.

Крім цього, у магістрів необхідно формувати узагальнене вміння оцінювати і самооцінювати доречність, надійність, силу виробленої стратегії і тактики відношень між загальними, опосередкованими і професійними ідеями (судженнями, умовиводами), що виражають взаємодію об'єктів, суб'єктів, фактів, явищ, обставин, ситуацій.

Висновки. Виявлення теоретико-методологічних основ цілісного процесу музичного дослідження впливало на розвиток комплексного музичного мислення магістрів, пов'язаного з його рефлексуючою, самокритичною суттю. Вона полягала в тому, що майбутні музиканти, крім цілісного дослідження музичного мистецтва, були зорієнтовані на самоконтроль цього дослідження, виражений у самоуправлінні власними професійними ідеями, судженнями, умовиводами, стратегією і тактикою вироблених відношень взаємодії з предметами, явищами музичного мистецтва. Останнє зумовило орієнтацію магістрів у розвитку музичного мислення на досягнення професійної розумності особистості як основної мети вищої музичної освіти.

У процесі самокритичної діяльності майбутні музиканти розробляли ціннісно-методологічну стратегію і тактику відношень цілісного музичного процесу на основі взаємодії з предметами музичного дослідження, що складають зміст їх комплексного музичного мислення.

Гармонійне поєднання в рамках методології стратегічного раціонально-творчого дослідницького підходу принципів системного, критеріально-ціннісного (методологічного, технологічного, алгоритмічного, евристичного), особистісно-діяльнісного (полісуб'єктного, індивідуально-автономного) підходів забезпечило опрацювання програми формування комплексного музичного мислення майбутніх музикантів (вивчення спецкурсу "Методологія і технологія музичного мислення особистості", виконання модульних завдань, аналіз та узагальнення досвіду дослідження музичного мистецтва).

Головна закономірність формування і розвитку музичного мислення магістра полягає в орієнтації на досягнення професійної розумності особистості і залежності рівня дослідження майбутніми музикантами музичного мистецтва від ступеня гармонійного поєднання в них критичного і творчого музичного мислення, які взаємодоповнюють один одного на основі реалізації принципу єдності раціональності і творчості.

Активізація взаємодії майбутніх музикантів з предметами музичного дослідження здійснювалась на основі організації дорадчого дослідження цілісного музичного процесу і діалогічного взаємоспілкування.

Дискусія. Разом із тим, наше дослідження не розв'язує всіх питань розвитку музичного мислення особистості. Зокрема, доцільно було б розробити і ввести у підготовку магістрів нові курси корекційної педагогіки, професійної етики, естетики музичного мислення.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды : в 2-х т. / Б. Г. Ананьев ; под ред. А. А. Бодалева и др. – М. : Педагогика, 1980. – Т. 1.
2. Брушлинский А. В. Мышление и прогнозирование: (Логико-психологический анализ) / А. В. Брушлинский. – М. : Мысль, 1979.
3. Герасимова-Персидская Н. Музыка. Время. Пространство / Н. Герасимова-Персидская. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2012.
4. Гоноболин Ф. Н. Книга об учителе / Ф. Н. Гоноболин. – М. : Просвещение, 1965.
5. Коломиец Г. Г. Ценность музыки: философский аспект / Г. Г. Коломиец. – М. : Кн. дом "ЛИБРОКОМ", 2014.
6. Кондаков Н. И. Логический словарь / Н. И. Кондаков. – М. : Наука, 1971.
7. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности / Н. В. Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1970.
8. Кузьмина Н. В. Очерки психологии труда учителя: психологическая структура деятельности учителя и формирование его личности / Н. В. Кузьмина. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1967.
9. Мороз А. Г. Профессиональная адаптация выпускника педагогического вуза : дис. … д-ра пед. наук. / А. Г. Мороз – Киев, 1983.
10. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва : (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2010.
11. Рубинштейн С. Л. Основы психологии : пособие / С. Л. Рубинштейн. – М. : Гос. уч.-пед. изд-во, 1935.

References

1. Ananiev B. G. Selected psychological works: in 2 volumes / B. G. Ananiev; Ed. A. A. Bodalev [and others]. – Moscow : Pedagogy, 1980. – T. 1.
2. Brushlinsky A. V. Thinking and forecasting: (Logical-psychological analysis) / A. V. Brushlinsky. – Moscow : Thought, 1979.
3. Gerasimova-Persidskaya N. Music. Time Space / N. Gerasimova-Persidskaya; Ed. I. Tukova – Kyiv : THE SPIRIT AND THE LITERA, 2012.
4. Gonobolin F. N. The book about the teacher / F. N. Gonobolin. – Moscow : Education, 1965.
5. Kolomiets G. G. The value of music: the philosophical aspect / G. G. Kolomiets. – Moscow : Prince. house "LIBROKOM", 2014.
6. Kondakov N. I. Logic Dictionary / N. I. Kondakov. – Moscow : Science, 1971.
7. Kuzmina N. V. Methods of investigating pedagogical activity / N. V. Kuzmina. – Leningrad : Leningrad Publishing House. University, 1970.
8. Kuzmina N. V. Essays on the psychology of teacher's work: the psychological structure of the teacher's activity and the formation of his personality / N. V. Kuzmina. – Leningrad : Leningrad Publishing House. University, 1967.
9. Moroz A. G. Professional adaptation of a graduate of a pedagogical university: dis. ... Dr. ped. sciences. / A. G. Moroz – Kiev, 1983.
10. Padalka G. M. Pedagogics of Art: (Theory and methodology of teaching artistic disciplines) / G. M. Padalka. – Kyiv : Education of Ukraine, 2010.
11. Rubinshtein S. L. Fundamentals of Psychology : A Handbook for Higher Education. ped. training. institutions / S. L. Rubinshtein. – Moscow : Gos. uch.-ped. publishing house, 1935.

Надійшла до редколегії 18.01.18

G. Nagorna, doctor of pedagogical sciences, professor, a full member of APSN,
Odessa National Academy of Music Named after A. V. Nezhdanova, Odesa, Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF A HOLISTIC PROCESS OF MUSICAL RESEARCH AS A CONDITION OF DEVELOPMENT PERSONALITY'S MUSICAL THINKING

The article presents the theoretical and methodological foundations of a holistic process of musical research, providing the development of musical thinking of masters. In this regard, strategic and tactical approaches to the research of musical thinking of the individual were developed. At the same time the rational-creative research approach was the leading methodological foundation of the holistic process of the emergence and formation of musical thinking among masters. In other words, the research became a methodology of musical education, since on its basis and in its process the development of musical thinking of music teachers has occurred. In the course of this research, future musicians in their professional activities achieved rational creativity. With the help of the system approach, the structural basis was provided both for studying the musical thinking of the individual and for the holistic musical process. The theoretical basis was the criterial-value approach to the assessment of the musical thinking of masters, as well as to a holistic research of their musical art. These theoretical preconditions have been practically realized with the help of a personality-activity approach to future musicians in the process of their interaction with subjects, phenomena of musical art. Consequently, the system of relations between informing and stimulating situations of interactions with subjects, phenomena of musical art was the object of the research of masters. This system was developed on the basis of the unity of the systemic, criterial-value and personality-activity approaches presented under the aegis of the rational-creative approach.

The generalized mental actions mastered by the masters in the process of a holistic of musical research were: the skill to select the goal of musical research; the skill to find or creatively build up tactics of relations that arise in the process of interaction with the subjects of musical research; the skill to elaborate a value-methodological strategy; the skill to assess, self-evaluate the relevance, reliability, strength of the developed strategy and tactics of the relationship of the holistic process of musical research.

The factors determining the development of the musical thinking of the masters were identified such as: interest in activity of musical research; the need to engage in it and the vocation for it; qualities of personality, necessary to musician-teacher-performer; knowledge of peculiarities of the development of musical art; skills: constructive, organizational, communicative, gnostic.

Thus, on the one hand, the achievement of the professional reasonableness of the musician in the process of research the holistic musical process is ensured. On the other hand, the basic ideas of the concept of the formation of the musical thinking of the personality are realized, which consist in the fact that the formation of the designated thinking is determined by the dialectical unity of generalized mental actions that constitute the essence and content of this thinking, the factors that influence its development, and the system of strategic and tactical approaches necessary for its implementation.

As a result, the system of professional university training has been transformed taking into account approaches to: musical education as a research of the holistic musical process; researching as the self-critical activity of a future musician; a musician as a special person who takes a subjective position, and creates polysubject (dialogical) relations in the course of mutual communication.

Keywords: musical thinking, professional reasonableness, research.